

ศัพท์พัฒนบริหารศาสตร์

DEVELOPMENT ADMINISTRATION GLOSSARY

“ไบ่เม้ง”

拜盟

ในฉบับที่แล้วได้เสนอศัพท์คำว่า “ฮิว” ซึ่งมีสำเนียงเป็นจีน แทนที่จะเป็นฝรั่ง ในหน้าศัพท์พัฒนบริหารศาสตร์มาแล้วครั้งหนึ่ง ในฉบับนี้ขอเสนอคำว่า “ไบ่เม้ง” ซึ่งเป็นศัพท์จีนอีกคำหนึ่ง เพื่อจะได้เป็นการต่อเนื่องแสดงให้เห็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่มีอยู่ไม่น้อยในชุมชนจีนภายในประเทศไทย

ศัพท์คำว่า “ไบ่เม้ง” (拜盟) นี้แยกพิจารณาตามรูปศัพท์ได้ดังนี้คือ คำว่า “ไบ่” (拜) หมายถึงการกราบไหว้ บูชา ทำความเคารพ สักการะ นมัสการ ฯลฯ ส่วนคำว่า “เม้ง” (盟) หมายถึง สัมพันธ์ สานาน ร่วมสานานกันหรือดื่มเลือดสานานต่อเทพดาฟ้าดิน ฯลฯ เมื่อพิจารณาตามรูปศัพท์ทั้งสองคำดังกล่าว คำว่า “ไบ่เม้ง” จึงมีความหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนได้ร่วมสานานนมัสการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยที่บุคคลที่ได้ร่วมกระทำการ “ไบ่เม้ง” กันแล้วนั้นถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นพี่น้องกัน เช่น คำว่า “เม้งเฮีย” (盟兄) พี่ร่วมสานาน “เม้งตี้” (盟弟) น้องร่วมสานาน หรือ “เม้งเฮียตี้” (盟兄弟) พี่น้องร่วมสานาน

* การ “ไบ่เม้ง” นมัสการเป็นพี่น้องกันนี้ไว้ระหว่างบุคคลที่ต่างแซ่กัน ส่วนคนที่มิใช่แซ่เดียวกัน (宗姓) คนจีนยังนับถือว่าเป็นญาติกันอีกด้วย โดยมีความเชื่อกันว่า คนแซ่เดียวกันนั้นเป็นคนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษดั้งเดิมที่เป็นชายคนเดียวกัน ดังนั้นวิธีการ “ไบ่เม้ง” ก็ดี และวิธีการนมัสการแซ่สกุล (姓氏) ก็ดี ย่อมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า ในหมู่สังคมชาวจีนมีพื้นฐานของระบบวงศ์ญาติที่กว้างขวางและเหนียวแน่นมากทีเดียว และภายในหมู่วงศ์ญาติเองนั้น การจัดลำดับอาวุโส (輩序) เพื่อเป็นเครื่องกำหนดลักษณะของความสัมพันธ์ก็เป็นสิ่งที่คนจีนยึดมั่นมากเช่นกัน เช่นคำว่า “จงเฮีย” (宗兄) หมายถึงญาติชั้นพี่ชายต่าง ๆ ในวงศ์ตระกูล “จงตี้” (宗弟) หมายถึงญาติชั้นน้องชายต่าง ๆ ในวงศ์ตระกูล หรือคำว่า “จงแป๊ะ” (宗伯) หมายถึงญาติชั้นลุงต่าง ๆ ในวงศ์ตระกูล เป็นต้น

วิธีการ “ไป๋เหม้ง” ของคนจีนนี้เกิดขึ้นเมื่อไคยยังไม่อาจทราบได้แน่นอน ตามประวัติศาสตร์ของจีนได้พบว่าในสมัยสามก๊กนั้น เล่าปี่ กวนอู และเตียวหุย ก่อนที่จะมาร่วมงานกันก็ได้ “ไป๋เหม้ง” เป็นพี่น้องร่วมสาบานกันมา เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการ “ไป๋เหม้ง” ของคนจีนมีมาแต่โบราณกาล และมีอยู่ในหมู่คนจีนทั่วไป ไม่ว่าคนจีนจะอพยพไปอยู่ในดินแดนต่างประเทศใด สำหรับคนจีนในประเทศไทยในยุคที่มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมลับแบบ “ฮังยี่” ที่แพร่หลายอยู่นั้น วิธีการ “ไป๋เหม้ง” ก็ได้ถูกนำมาใช้อยู่ด้วย คำว่า “ทัวเฮีย” “ยี่เฮีย” ที่เป็นศัพท์ใช้เรียกกันระหว่างพี่น้องทั้งที่กลานตามกันมาและทั้งที่โดยการร่วมสาบานกัน ก็ได้ใช้เรียกสมาชิกของสมาคมลับแบบ “ฮังยี่” น้อย่างกว้างขวาง

การ “ไป๋เหม้ง” นี้โดยสภาพแท้จริงแล้วเป็นการรวมกลุ่มของบุคคลในทางสังคมอย่างหนึ่ง บุคคลที่ร่วม “ไป๋เหม้ง” กันนั้น โดยทั่วไปก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินการไว้อย่างแน่ชัด เป็นแต่เพียงยึดถือกันว่า ถ้าผู้ร่วม “ไป๋เหม้ง” ด้วยกันผู้หนึ่งผู้ใด ประสบความเดือดร้อนหรือต้องการความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหา ผู้ร่วม “ไป๋เหม้ง” ต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก้ไขปัญหานั้น ๆ เสมือนหนึ่งว่าเป็นปัญหาของตนเอง ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการ “ไป๋เหม้ง” นี้มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Relation) อย่างหนึ่งในสังคม และเป็นแบบที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของการอยู่ร่วมกันในสังคม

เท่าที่เป็นอยู่ในสังคมชาวจีนในเมืองไทยโดยทั่วไป วิธีการ “ไป๋เหม้ง” นี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองความร่วมมือในหมู่คนจีนด้วยกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีผลสมตามเป้าหมายของความสัมพันธ์รูปนี้ เช่น ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการประกอบธุรกิจการค้า การช่วยเหลือในทางการเงินทุน การไกล่เกลี่ยตัดสินปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ในทางสังคม และในบางกรณีผู้ที่เข้าร่วมลงทุนรอนค้าขายตั้งเป็นบริษัทห้างร้านนั้นเองยังร่วมสาบานเป็นพี่น้องกัน ทำให้การบริหารงานบริษัทนั้นดำเนินไปอย่างเหนียวแน่นยิ่ง แต่ในบางครั้งกรณีความร่วมมือดังกล่าว ก็อาจจะเป็นการล่องเลาะขอบเขตถึงขนาดที่ก่อให้เกิดความมิชอบธรรมหรือเป็นการละเมิดกฎหมายไป ดังเช่น ในกรณีที่สมาชิกของ “ไป๋เหม้ง” ต้องคดี ผู้ร่วม “ไป๋เหม้ง” จะร่วมมือช่วยเหลือกันทุกวิถีทางที่จะเอา ชนาะคดีหรือเลิกล้มคดีนั้นไป ให้ ได้ซึ่งอาจจะกระทำโดยวิธีการวิ่งเต้นในวงราชการหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ บีบบังคับคู่คดีจนไม่

อาจจะดำเนินการสู่คตินั้นต่อไปได้ พฤติการณ์เช่นนี้ นักปกครองของไทยย่อมจะได้ประสบพบเห็นอยู่ไม่น้อยในชุมชนที่มีคนจีนอาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อน

ในฐานะนักบริหารมีปัญหานั้นก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้วิธีการ “ใช้เม้ง” นี้ เป็นการปฏิบัติการณ์ที่ไม่เกินขอบเขตของการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเป็นการมีชอบธรรมหรือละเมิดกฎหมาย และทำอย่างไรจึงสามารถนำเอากลุ่ม “โบ๊เม้ง” ที่ยังมีอยู่หรือที่ซึ่งจะกลายเป็นค่านิยมของการร่วมมือกัน โดยไม่ต้องสาบานเป็นพี่น้องกันในทางสังคมของคนจีนดังกล่าว มาเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก และก่อให้เกิดความร่วมมือประสานงานกับทางราชการต่อไป และกรณีการจะแสวงประโยชน์จากการร่วมมือเช่นว่านี้ ควรจะเป็นที่เข้าใจว่า ในที่หลายแห่งหาได้มีอยู่เฉพาะคนจีนแท้ ๆ เท่านั้นไม่ แต่ยังคงได้เป็นอยู่ไม่น้อยในชุมชนเชื้อสายจีน แต่โดยการสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและโดยผลทางกฎหมายได้กลายเป็นชุมชนไทยไปแล้วด้วย

แฉวง รัตนมงคลมาศ